
Recenzovaný článek

Informační válka na Ukrajině jako prvek vojenské strategie

The Information War in Ukraine as a Part of the Military Strategy

Jan Měřička

Abstrakt: Článek hodnotí informační válku v rámci vojenské strategie se zaměřením na konflikt na Ukrajině. Klíčový je vliv informačních operací (šíření desinformací a klamání) jako strategického nástroje.

Autor pragmaticky analyzuje informační válku z hlediska vojenského umění a jako část aplikované strategie využití k podpoře bojových operací. Rovněž identifikuje fázi informační války vůči fázi konfliktu. Dále předpokládá a potvrzuje tezi, že informační operace jsou vedeny oběma vnějšími aktéry (USA i Ruskou federací) s cílem podpořit bojové operace tamních spojenců. Oba tyto vnější aktéři, včetně jejich hlavních představitelů však vedou informační válku především s cílem podpory vlastních zájmů.

Jde o případovou studii podle neorealistického pojetí mezinárodních vztahů. Tomu odpovídá význam rovnováhy moci, snahy aktérů o vyvažování a zásadní vliv vnějších aktérů na vývoj konfliktu.

Abstract: This paper assesses the information war in Ukraine in the context of the military strategy. An influence of the information operation (disinformation and deception) presents the strategic tool.

The author pragmatically analyses the information war from the military art perspectives and as a part of the strategy used for support of the combat operations. He identifies phases of the information war in the context of the war. The author expects and confirms the opinion that the information war is led by both external actors (the USA and the Russian Federation). Their top representatives are involving in the information war because they support their own interests.

This paper has been written as a neo-realist case study. The balance of power concept is in accordance with the used theory, as well as with the key interests of the external actors.

Klíčová slova: informační válka; strategie; Ukrajina; USA; Ruská federace.

Key words: Information War; Strategy; Ukraine; USA; Russian Federation.

ÚVOD

Konflikt na Ukrajině, který vypukl převratem na Majdanu na přelomu let 2013 a 2014, se navzdory střídání „zamrzlých“ a „horkých“ fází, pomalu stává dalším zamrzlým konfliktem postsovětského prostoru. Svojí povahou ho lze zařadit mezi konflikty hybridní. Informační válka představuje jeden z nástrojů tohoto hybridního konfliktu, který je v kombinaci s dalšími (např. konvenčními operacemi ozbrojených sil) nasazen k dosažení strategických cílů obou zneprátelených stran.

Tento článek se zabývá právě informační válkou (využitou oběma stranami) v kontextu dosažení strategických cílů. Představuje tak případovou studii s cílem vystihnout průběh informační války v konfliktu na Ukrajině a její obecnou kategorizaci.¹ Z hlediska teorií mezinárodních vztahů autor používá neorealismus, který je pro uvedené téma nejvhodnější (jak bude popsáno níže) a současně představuje rámec autorova rozsáhlejšího výzkumu zabývajícího se informační válkou na Ukrajině z různých úhlů pohledu a v širších souvislostech. Z hlediska zvoleného tématu představuje tento článek souhrn autorova dosavadního výzkumu se zaměřením na problematiku informační války zasazené do rámce strategického chování vnějších aktérů. Z hlediska empirické analýzy bude v rámci analýzy rozebrána uvedená problematika v souvislosti s operačním uměním.

Hlavní výzkumná otázka zní: „Jak informační válka zapadá do kontextu probíhajícího konfliktu v rámci použité strategie?“ Vedlejší výzkumná otázka ji pak doplňuje a zní: „Jaký je vztah informační války jako strategického nástroje k operačnímu umění aplikovaném v daném konfliktu?“. Důležité je rovněž potvrzení nebo vyvrácení autorovy výchozí teze, podle které spolu vedou tuto válku obě zneprátelené strany.

Z důvodu eliminace možnosti využití textu ve prospěch kterékoliv zneprátelené strany a pro maximalizaci akademické nezávislosti autor využívá odbornou literaturu a přístupy obou zneprátelených stran. Současně se vždy snaží hledět na uvedený problém z teoretické roviny obou stran, aniž by hodnotil, na čí straně je pravda.

Autor uvedeným článkem mimo jiné sleduje možnost vzniku akademické diskuze na zkoumané téma. Touto možnou akademickou diskuzí mohou vzniknout podklady pro další akademický výzkum, který tak může přispět k lepší znalosti uvedeného tématu.

1 TEORIE, METODA A OPERACIONALIZACE

Článek pokrývá oblast mezinárodních vztahů a bezpečnosti a úzce se zaměřuje na problematiku konfliktu na Ukrajině. Právě z důvodu jeho částečného pokrytí oblasti mezinárodních vztahů autor zvolil jednu z teorií mezinárodních vztahů (neorealismus), která dává článku určitý teoretický rámec. Pochopitelně není jedinou použitelnou teorií, proto jejím použití záměrně vzniká prostor pro možnou akademickou diskuzi.

¹ BENEŠ, Vít a DRULÁK, Petr ed. *Metodologie výzkumu politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. ISBN 978-80-7419-283-8.

1.1 Neorealismus jako výchozí teorie

Z hlediska použití teorií mezinárodních vztahů je článek zasazen do kontextu autorova širšího výzkumu a využívá jako hlavní teorii neorealismus. Jeho vhodnost vychází z pojetí mezinárodního anarchického systému, klíčové role racionálních státních aktérů a neorealistickeho potenciálu při výkladu zlomových událostí, za kterou lze konflikt na Ukrajině do značné míry považovat. Každý aktér bere zodpovědnost o vlastní bezpečnost podle neorealistickeho přístupu sám na sebe a vnímá ji současně jako svoji prioritu, neboť na ní závisí jeho přežití. Tato vlastní bezpečnost se opírá o dva základní pilíře. V rámci prvního pilíře, vnitřního vyvažování, dochází ke zbrojení (získání náskoku před soupeři) a současně k napodobování chování úspěšných států. Druhý pilíř, vnější vyvažování, pak představuje upevňování postavení v rámci různých spojenectví a aliancí.² Z hlediska volby teorie je zásadní vysvětlující potenciál (síla) neorealismu, díky kterému lze vysvětlit události, které nastaly v minulosti, stejně jako události, které se právě odehrávají, případně pravděpodobně teprve nastanou.³ Pro zvolený případ je důležité především napodobování úspěšných států (protivníka), čímž autor zdůrazňuje roli obou stran, které používají kvalitativně velice podobné nástroje.

1.2 Metoda a operacionalizace

Závěry předloženého výzkumu představují shrnutí autorova dosavadního výzkumu. Zkoumaný konflikt sice velice často bývá předmětem akademických textů i diskuzí, avšak vždy se jedná spíše o studii zabývající se různými aspekty, zatímco studie zkoumající zasazení informační války do strategického rámce stále chybí. Jako příklad lze zmínit z českého prostředí akademický časopis Vojenské rozhledy, kde autor od přelomu let 2013 a 2014 do začátku roku 2021 nalezl 17 článků zabývajících se Ukrajinou. Z pohledu konfliktu jich je však relevantních pouze pět. Žádný při tom nerozebírá autorem zmíněné zasazení informační války do strategického rámce. Nutno dodat, že autor předpokládá, že informační válku užívají na strategické úrovni jako nástroj obě znepřátelené strany. Pro potvrzení svého tvrzení vychází z odborné literatury publikované jak na Ukrajině, tak na Západě i v Ruské federaci.

Autor ve svém článku uvádí některé základní pojmy, které však nemají jednotnou definici, a proto je potřeba je pro potřebu článku definovat. Autor tyto pojmy definuje v rámci konceptualizace. Rovněž připouští, že jím zvolená definice může vyvolat akademickou diskuzi, neboť názory odborníků se na definici hybridní války různí.

² EICHLER, Jan. Neorealism and Contemporary US-Russian Military Competition in the Post-Soviet Space. Vojenské rozhledy. 2017, 26 (2), 89-105. ISSN 1210-3292. Available at: <https://www.vojenskerozhledy.cz/en/kategorie-clanku/bezpecnostni-a-obrana-politika/neorealismus>

³ VAN EVERA, Stephen. Guide to methods for students of political science. Ithaca: Cornell University Press, 1997. ISBN 0-8014-8457-X.

Definice hybridní války existují jak kvantitativní, tak kvalitativní. Za zástupce představitelů kvantitativní definice lze považovat J. Almänga, který považuje „hybridní válku“ za ozbrojený konflikt nacházející se svojí intenzitou mezi mírem a válkou.⁴ Naopak, pokud se budeme držet kvalitativní definice hybridní války, tak lze obecně vycházet např. z díla O. Fridmana nebo M. Galeottiho. Současně je třeba rozlišit západní a ruské pojetí termínu „hybridní válka“. Podle O. Fridmana je západní pojetí spojeno především s nestátními aktéry (např. různé teroristické organizace jako al-Kájda) a zaměřuje se především na vojenskou taktiku a operační umění, které společně dosahuje synergie v operačním prostoru.⁵ V souvislosti s konfliktem na Ukrajině vnímají američtí odborníci hybridní válku rovněž jako způsob vedení boje státním aktérem v podobě kombinace nasazení speciálních sil, kybernetických operací, propagandy a tajných operací. Jako ukázkový příklad taktové operace lze vnímat ruskou operaci v roce 2014 na Krymu, na kterém takto Ruská federace překonala ukrajinský odpor bez jediného výstřelu a získala celé jeho území.⁶ Naopak ruské pojetí je naopak spojeno se státními aktéry a zahrnuje všechny sféry veřejného života (např. politika, ekonomika, kultura, společenská situace).⁷ Rozdíl ve východním a západním pojetí hybridní války potvrzuje i M. Galeotti, který rozebírá především ruskou definici, která hybridní válku považuje slovy generála V. Gerasimova především za falšování událostí a kontrolu médií. Podle něho dopad těchto operací lze považovat za srovnatelný s rozsáhlým nasazením sil a prostředků.⁸

„Hybridní válka“ stále postrádá jednotnou definici, avšak pro potřeby tohoto článku autor volí kvalitativní definici hybridní války. Podle ní se historicky jedná (především zapojením jednotlivých špiónů, později sofistikovaných tajných služeb s cílem klamat protivníka a šířit desinformace)⁹ o tisíce let starý koncept, který lze nyní charakterizovat pomocí použitých metod jako způsob válčení 5. generace (především díky nasazení nových technologií využitých hlavně při informačním vedení operací v kyberprostoru).¹⁰

Autor sám tedy „hybridní válku“ definuje jako válku vedenou kombinací konvenčních operací, informačních a kybernetických operací, operací speciálních sil a zpravodajských operací. Poměr těchto jednotlivých operací se může v různých případech lišit a ne vždy musí hybridní válka obsahovat všechny uvedené operace. Naopak příležitostně může obsahovat i další jiné typy operací (například využívající různé ekonomické nástroje), v závislosti na konkrétní situaci a možnostech daného aktéra. Stručněji lze „hybridní válku“

4 ALMÄNG, Jan. War, War, vagueness and hybrid war. *Defence Studies*. 2019, 19 (2), 189-204. ISSN 1470-2436. Available at: www.tandfonline.com/loi/fdef20

5 FRIDMAN, Ofer. Hybrid Warfare or Gibrindnaya Voyna? Similar, but defferent. *The RUSI Journal*. 2017, 162 (1), 42-49. ISSN 0307-1847. Available at: <https://doi.org/10.1080/03071847.2016.1253370>

6 BATYUK, I., Vladimir. The US Concept and Practice of Hybrid Warfare. *Strategic Analysis*. 2017, 41 (5), 464-477. ISSN 0970-0161. Available at: <https://doi.org/10.1080/09700161.2017.1343235>

7 FRIDMAN, Ofer. Hybrid Warfare or Gibrindnaya Voyna? Similar, but defferent. *The RUSI Journal*. 2017, 162 (1), 42-49. ISSN 0307-1847. Available at: <https://doi.org/10.1080/03071847.2016.1253370>

8 GALEOTTI, Mark. *Russian political war: Moving beyond the hybrid*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2019. ISBN 978-1-138-33595-0.

9 TZU, Sun. *The Art of War*. London: Harper Collins Publisher, 2013. ISBN 978-0-00-742012-4.

10 SPIŠÁK, Ján et al. Warfare and its Forms. *Vojenské rozhledy*. 2020, 29 (1), 20-35. ISSN 1210-3292. Available at: <https://vojenskerozhledy.cz/en/kategorie-clanku/teorie-a-doktriny/valceni-podoby>

definovat jako kombinaci letálních a neletálních metod vedení operací s cílem dosáhnout požadovaných výsledků. Tyto požadované výsledky nutně nemusí znamenat fyzickou okupaci území nepřítele, jak tomu bývá v konvenčních válkách, ale spíše ovládnout jeho politické elity ve svůj prospěch.

„Informační válku“ lze považovat za součást války hybridní, která využívá některé prvky informační války. Informační válku samotnou lze definovat více způsoby. Autor zde uvádí definici I. Panarina, kterou používá i již výše citovaný O. Fridman. Podle I. Panarina lze informační válku definovat jako typ konfrontace, ve které zneprátené strany využívají speciální nástroje (např. politické, ekonomické, diplomatické, vojenské a další) k ovlivnění informačního prostředí zneprátené strany a chránící své vlastní informační prostředí.¹¹ Cílem jejího vedení je využití informací ve prospěch válčících stran. Konkrétně jde o využití propagandy, která dříve tvořila 20 % operací oproti zbývající většině připadající na konvenční vedení operací, zatímco nyní je to až celých 80-90 % ve prospěch propagandy. Přesto však definitivního vítězství nelze dosáhnout ani dnes bez nasazení konvenčních sil, což potvrzuje význam zaměření tématu předloženého článku.¹² Informační válku však nelze významově omezit pouze na propagandu. Zneprátené strany v rámci vedení informační války využívá rovněž metody permanentního a dehonestujícího očerňování protivníka s cílem obrátit dotčené obyvatelstvo na svoji stranu a přesvědčit ho právě o nebezpečí pocházejícím od tohoto očerňovaného protivníka. Stejně tak do kategorie informační války lze zahrnout fyzické vedení operací, projevující se například elektronickým rušením stávajícího televizního signálu, či jakéhokoliv jiného přenosu dat, případně jejich nahrazením vlastním datovým nebo televizním přenosem obsahující požadované informace. Mezi nástroje informační války patří rovněž prvky elektronického boje. Konkrétními případy může být elektronické rušení stávajícího signálu (ať už televizního nebo datového) a jeho případné nahrazení vlastním, obsahující potřebné informace k šíření.

S konceptem „propagandy“ se lze prvně setkat v dnešním smyslu již koncem 19. století. Fakticky však existuje mnohem déle. Její příklady lze prvně spatřit již v antickém Římě, kdy legie měly na svých praporech zkratku SPQR („*Senatus Populusque Romanus*“), což znamenalo „Senát a římský lid“. Mylně tak bylo dávano najevo, že země je ovládána senátem a lidem, zatímco zemi ovládal císař. Z novodobých dějin představují typickou ukázkou propagandy režimy A. Hitlera, J. V. Stalina, Severní Koreje nebo v poslední době různé teroristické organizace. Samotné uvedené režimy však propagandu pouze využívaly (případně používají), ale samy o sobě nejsou její vlastní podstatou. K tomu nutno doplnit, že propaganda tak obecně nepředstavuje pouze nástroj propagace režimů, diktátorů, či teroristických organizací. Propagandu lze definovat jako zjednodušené podání informace s cílem přesvědčit cílenou skupinu lidí o správnosti propagované informace,

¹¹ FRIDMAN, Ofer. „Information War“ as the Russian Conceptualisation of Strategic Communications. *The RUSI Journal*. 2020, 165 (1), 44-53. ISSN 0307-1847. Available at: <https://www.tandfonline.com/loi/rusi20>

¹² GALEOTTI, Mark. *Russian political war: Moving beyond the hybrid*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2019. ISBN 978-1-138-33595-0.

nikoliv poskytnout objektivní a nezávislou informaci, případně argumenty.¹³ Její podstata tedy spočívá ve veřejném šíření nebo interpretaci myšlenek a názorů za účelem ovlivnit myšlení obyvatelstva, případně vlastních vojsk ve svůj prospěch. Stejně tak ale cílem propagandy může být umělé očerňování nepřítele nebo šíření desinformací o jeho ztrátách. Současně však propaganda stále patří mezi nedílné součásti informační války a jejím prostřednictvím se tak stává i součástí války hybridní.

1.3 Strany konfliktu a jejich aktéři

Konflikt na Ukrajině svádějí dvě strany, každá s několika aktéry. Zúčastněné aktéry lze dělit podle různých kritérií. Aktéry lze rozdělit na vnitřní a vnější. Druhým dělením je možno aktéry rozdělit do tří skupin, na aktéry primární, sekundární a terciární. Toto dělení je vhodnější především z toho důvodu, že na jeho základě lze získat lepší přehled o rolích jednotlivých aktérů v konfliktu na Ukrajině. Za primární aktéry lze považovat proruské a prozápadní síly, které se přímo na Ukrajině aktivně účastní konfliktu (na jedné straně oficiální ukrajinské úřady a instituce nebo různá pravicová (případně až extrémně pravicová) uskupení a na straně druhé skupiny separatistů, případně jednotliví oligarchové podle vlastních zájmů podporující jednu ze znepřátelených stran). Sekundárními aktéry lze nazvat samotnou Ukrajinu (zastoupenou opět oficiálními úřady a institucemi) a Ruskou federaci. Konečně za terciární aktéry lze označit USA (případně NATO) nebo Evropskou unii (EU) a opět Ruskou federaci.¹⁴ Ruská federace se v roli sekundárního aktéra aktivně staví do opozice samotné Ukrajině (a jejím vládním silám). Z hlediska globálních strategických zájmů jsou významní především terciární aktéři, kteří v prostoru Ukrajiny naplňují své mocenské zájmy. USA se snaží prostřednictvím své expanzní politiky udržet své vedoucí postavení ve světě, jak si stanovily prostřednictvím vlastní doktríny (*Sustaining U. S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*).¹⁵ Naopak Ruská federace se v roli terciárního aktéra snaží svými aktivitami na Ukrajině vyvážit ztráty, které utrpěla v 90. letech 20. století v důsledku rozpadu Sovětského svazu a následného vnitropolitického chaosu.¹⁶ Rovněž přístup EU z pohledu neorealismu podporuje především vlastní mocenské postavení prostřednictvím aktivní politiky podporující ukrajinskou vládu, zatímco vůči Ruské federaci sílí vzdor (např. prostřednictvím ekonomických sankcí).

¹³ BAINES, R. Paul et al. Political Marketing and Propaganda: Uses, Abuses, Misuses. *Journal of Political Marketing*. 2014, 13 (1-2), 1-18. ISSN 1537-7857.

¹⁴ EICHLER, Jan. Expanze na pozvání – Rozšiřování NATO a jeho důsledky. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4279-6.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ EICHLER, Jan. Neorealismus a současné americko-ruské vojenské soupeření v postsovětském prostoru. *Vojenské rozhledy*. 2017, 26 (2), 89-105. ISSN 1210-3292. DOI: 10.3849/2336-2995.26.2017.02.089-105.

2 INFORMAČNÍ VÁLKA JAKO SOUČÁST VOJENSKÉ STRATEGIE

Informační operace, stejně jako sama informační válka představují důležitý prvek v rámci vojenské strategie. Vedení informační války je spojeno se zpravodajskou činností. Tato provázanost je stručně vysvětlena níže, neboť se jedná o zásadní prvek autorova výzkumu problematiky konfliktu na Ukrajině.

2.1 Historický základ

Historicky lze zpravodajskou činnost s cílem šířit desinformace nebo klamat nepříteli zařadit mezi standardní součásti informačních operací. Z pohledu válečného umění tak představuje informační válka pro dosažení vítězství zcela zásadní prvek.¹⁷ Tato skutečnost byla v pozdější době potvrzena během druhé světové války, kdy generál D. D. Eisenhower realizoval jednu z nejdůležitějších a největších klamných operací na strategické úrovni. Cílem jeho kampaně bylo oklamat německé velení tak, aby očekávalo spojenecké vylodění v roce 1944 v jiných místech, než byla Normandie, kde v červnu ke skutečnému vylodění nakonec došlo. Vojenská strategie se v podstatě opírá o zpravodajskou činnost (*intelligence*), která zahrnuje klamné operace, tedy dnešním jazykem šíření „desinformací“.¹⁸ Vrcholní vojenští a političtí představitelé, kteří jsou současně oprávněnými příjemci zpravodajských informací, mohou díky tomu dělat odpovídající rozhodnutí, která ve vojenské oblasti obsahují rovněž nasazení sil a prostředků v boji. Nasazeným silám a prostředkům je pochopitelně třeba dále velet a řídit je. Z toho vyplývá potřeba zahrnutí operačního a taktického stupně velení. Oba tyto stupně se tak stávají závislé na zpravodajské činnosti (včetně vedení informační války), a proto informační válka doplňuje oba uvedené stupně v rámci strategie.

2.2 Geopolitický kontext vztahu NATO a Ruské federace

Autor použil pro vysvětlení zkoumaného tématu teorii neorealismu. Pomocí té se snaží vysvětlit nejen celkové chování aktérů (zejména zdůvodnění jejich chování vyplývající z obhajoby vlastních zájmů a snahy o maximalizaci vlastní moci), ale rovněž vztah mezi informační válkou a operačním uměním, který s obecným chováním aktérů úzce souvisí.

Mezi hlavní geopolitické proměny posledních 30 let patří významné zkrácení zeměpisné vzdálenosti mezi NATO a Ruskou federací, kdy díky rozšíření aliance o více než 1000 kilometrů na východ došlo k významnému rozšíření společné hranice mezi NATO a Ruskou

¹⁷ TZU, Sun. *The Art of War*. London: Harper Collins Publisher, 2013. ISBN 978-0-00-742012-4.

¹⁸ BAYLIS, John et al. *Strategy in the Contemporary World*. 5th Edition. Oxford: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-870891-9.

federací. Následkem toho došlo k proměně poměru sil na strategické úrovni i k celkovému zkrácení vzdálenosti mezi vojsky obou aktérů. Tím se vojska navzájem výrazně přiblížila, zkrátila se tak možná doba potřebná k zaujetí frontových pozic v případě konfliktu (to platí zejména pro vojska NATO, která se tak nyní mohou přesouvat po vlastním území až k ruské hranici). Současně pro obě strany hraje větší význam technologická převaha a význam útočných sil a zbraňových systémů. Došlo i ke změnám vnímání bezpečnostních hrozeb, stejně jako ke vnímání jejich rovnováhy. S tím je spojen nárůst významu ideologie. Samotná informační válka se tak stává součástí ideologického soupeření mezi oběma aktéry. Ideologie tak představuje určitý prvek motivace k určitému chování aktérů, vedoucí k jejich vzájemnému soupeření. Následkem toho dochází k modelování určitého strategického rámce chování, které se postupně promítne i do nižších úrovní, včetně vlastního operačního umění.

V moderním pojetí se jedná o psychologické operace, které NATO oficiálně definuje jako aktivity užívající především metody komunikace s cílem ovlivnit vnímání, přístupy a chování pro dosažení politických a vojenských cílů. Současně NATO definuje tři kategorie psychologických operací. První je strategická kategorie (*strategic*), následuje kategorie odpovědi na krize (*crises response*) a poslední je bojová kategorie (*combat*).¹⁹ Z uvedeného dělení lze vyvodit, že řízení psychologických operací, tedy i vedení informační války patří na strategickou úroveň. V rámci strategického rámce tak psychologické operace doplňují operační umění, které je dnes vnímáno jako použití sil s cílem dosáhnout strategického cíle pomocí organizace, integrace, realizace vlastních strategií, vojenských operací a bitev.²⁰ Proto lze vnímat vedení informační války na Ukrajině jako praktickou součást strategického plánování s cílem ideologicky obrátit ve svůj prospěch obyvatelstvo, na které je informační válka zaměřena. Rovněž jde o prvek doplňující a svojí činností podporující vedení konvenčních operací.

3 INFORMAČNÍ VÁLKA A VYBRANÉ PŘÍKLADY JEJÍHO VEDENÍ NA UKRAJINĚ

Hlavní analytická část článku se věnuje nejprve vystižení vlastnímu průběhu informační války, obecnou kategorizací a vnitřním souvislostem. Věnuje se rovněž vybraným příkladům vedení informační války na Ukrajině, které jsou později zasazeny do hlubšího strategického kontextu. Důležité je potvrzení nebo vyvrácení teze, podle které vedou tuto válku obě nepřátelenské strany. Ve svém závěru se článek věnuje také operačnímu umění, konkrétně vztahu informační války a operačního umění.

¹⁹ NATO. Allied Joint Doctrine for Psychological Operations AJP-3.10.1(A). 22. 10. 2007. [12.12.2020]. Dostupné z: <https://info.publicintelligence.net/NATO-PSYOPS.pdf>

²⁰ SPIŠÁK, Ján. *Operační umění: historie a současnost operační teorie*. Praha: Powerprint, 2015. ISBN 978-80-87994-73-3.

3.1 Aktéři informační války

V první řadě je třeba definovat hlavní aktéry informační války. Dělení vychází z výše uvedeného dělení stran konfliktu a jejich aktérů. Od vypuknutí převratu na Majdanu na přelomu let 2013/2014 všichni zúčastnění aktéři zahájili informační válku, jako součást vlastní kampaně na podporu vlastních zájmů. Hlavním takovým zájmem bylo získání kontroly nad Ukrajinou, případně jejími částmi. Informační válka pochopitelně nebyla nikdy oficiálně vyhlášená, nicméně z pohledu mezinárodního práva nepředstavuje formální vyhlášení války klíčový prvek konfliktu. Válka tak může vypuknout kromě formálního vyhlášení rovněž vypuknutím nepřátelství nebo okupací. Pro identifikaci stavu je tak třeba zjistit, zda jsou podmínky pro vedení války *de facto* naplňována a zda existuje vůle tuto válku oběma stranami vést. Na základě těchto relevantních okolností pak lze stanovit, zda *de facto* válečný stav skutečně vznikl.²¹

3.2 Fáze informační války

Informační válku na Ukrajině autor z hlediska jejího průběhu dělí do několika fází, řazených v chronologickém pořadí. Při tom vychází především z faktického průběhu informační války ve vztahu k fázi probíhajícího konfliktu podle modelu eskalace a deeskalace konfliktu, který uvádí tyto jeho fáze: rozdíl, rozpor, polarizace, násilí, válka, příměří, dohoda, normalizace vztahů a konečné usmíření²². Nutno doplnit, že neexistuje žádná přesná metodika, která by stanovila přesná kritéria pro zařazení konfliktu do dané fáze, proto se názory různých odborníků na zařazení probíhajícího konfliktu v určitou dobu do konkrétní fáze mohou lišit podle kritérií, které daný odborník považuje za klíčové a toto rozdělení může vyvolat akademickou diskuzi. Jednotlivé fáze se rovněž mohou různě prolínat a jejich předěl může být nerovnoměrně dlouhý, stejně tak dynamika konfliktu je vždy různá.

Podle uvedeného modelu však autor definuje, jako počáteční fázi rozdílů, období osamostatnění Ukrajiny na Sovětském svazu. V té době již docházelo k počátečnímu dělení společnosti (na prozápadně a prorusky orientovanou část), tedy k tvorbě sociálního rozdílu.²³ Během této fáze docházelo k určitému prosazování vlivu jak západních aktérů, tak Ruské federace. Rozhodně se však v této fázi ještě nejednalo o cílenou informační válku (šlo spíše o tvorbu prostředí vhodného k pozdějšímu vedení informační války).

Jako fázi sporu lze definovat rozpor mezi oběma částmi obyvatel a politické reprezentace v přístupu k evropské integraci. Ani zde se patrně nejednalo o případ informační

²¹ TÜRK, Danilo. *Základy mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010. ISBN 978-80-904209-9-1.

²² RAMSBOTHAM, Oliver at al. *Contemporary Conflict Resolution*. 4th Edition. Malden and Cambridge: Polity Press, 2016. ISBN 978-0-7456-8722-3.

²³ HUNTINGTON, P., Samuel. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. London: Touchstone, 1998. ISBN 978-1-4516-2897-5.

války, i když z pohledu neorealismu již byly patrná určitá zvýšená (postupně narůstající) aktivita šíření vlivu vnějších aktérů.

Dlouhodobou polarizaci ukrajinské společnosti lze ukázat na příkladech jednotlivých volebních výsledků ukrajinských voleb. Jasně viditelná je tato polarizace na výsledcích zejména prezidentských voleb. V roce 2004 postoupili z prvního kola dva kandidáti jasně se vymezující proti sobě. První byl V. Juščenko s 39,9 % hlasů a druhým byl V. Janukovyč s 39,26 % hlasů. Z ostatních kandidátů dosáhl nejvíce O. Moroz s pouhými 5,82 % hlasů. Všichni ostatní dosáhli už jen nižších volebních výsledků (většina z nich méně, než 1 % hlasů). V následujícím druhém kole dosáhl V. Juščenko 46,61 % hlasů a V. Janukovyč 49,46 % hlasů. Druhé kolo muselo být po necelém měsíci opakováno. V tomto opakovaném druhém kole zvítězil V. Juščenko s 51,99 % hlasů, zatímco V. Janukovyč byl druhý s 44,20 % hlasů.²⁴ Prezidentské volby v roce 2010 tuto polarizaci jen potvrdily. V prvním kole zvítězil V. Janukovyč s 35,32 % hlasů, zatímco na druhém místě byla J. Tymošenko s 25,05 % hlasů. Ve druhém kole získal V. Janukovyč 48,95 % hlasů a J. Tymošenko 45,47 % hlasů.²⁵ Tyto poměrně těsné volební výsledky kandidátů se zcela opačnou politickou orientací poukazují na dlouhodobou polarizaci a rozdělení ukrajinské společnosti.

K posunu do fáze polarizace začalo docházet krátce před vypuknutí povstání na Majdanu, kdy již byly jasně vymezeny dva znepřátelené tábory, jejichž vzájemný vztah nasvědčoval blížící se výrazné eskalaci konfliktu s projevy násilí. V této fázi již lze vidět prvky informační války, kdy vnější aktéři projevovali podporu svým spojencům uvnitř Ukrajiny. Na východě to byla Ruská federace a na západě především USA, jak je popsáno dále v textu. Samotným povstáním na Majdanu a jeho násilnými projevy, včetně snahou o jeho násilné potlačení, přešel konflikt do fáze násilí, která dále plynule přešla do fáze války. V těchto fázích již lze zcela jednoznačně hovořit o fázích informační války, která v té době dosahovala vrcholu intenzity, čímž fakticky kopírovala fáze eskalace konfliktu. Ruská federace v této fázi otevřeně podporovala separatisty a využívala chyby ukrajinského vedení k vlastní propagaci. Jako příklad, kdy ukrajinské vedení nahrávalo ruské propagandě k legitimizaci vlastního působení pod záminkou boje proti fašismu, lze zmínit ukrajinskou oficiální heroizaci válečného zločince S. Bandery, po kterém byla dokonce pojmenována ulice v Kyjevu, která dříve nesla jméno po ruském hlavním městě.²⁶ Toto přejmenování lze vnímat jako vymezení se Kyjeva vůči čemukoliv, co symbolizuje Ruskou federaci. Podobným příkladem bylo nasazení dobrovolných praporů otevřeně se hlásících k odkazu nacistického Německa. Konkrétní ukázkou je využívání prakticky identické symboliky divize SS *Das Reich* praporem Azov.²⁷ Následně konflikt začal postupně zamrzat, intenzita ozbrojených bojů začala pomalu klesat a začalo docházet k vyhlášení určitých příměří. Tím konflikt začal plynule přecházet do fáze příměří, ve které se

²⁴ OSCE/ODIHR. Election Observation Mission Final report, 11 May 2005. Available at: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/f/14673.pdf>

²⁵ OSCE/ODIHR. Election Observation Mission Final Report, 28 April 2010. Available at: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/9/67844.pdf>

²⁶ UNIAN. Kyiv's Moskovskiy Avenue renamed after Stepan Bandera, 7 July 2016. <https://www.unian.info/kyiv/1405475-kyivs-moskovskiy-avenue-renamed-after-stepan-bandera.html>, [12.12.2020].

²⁷ HLADKA, Kateryna, et al. *Volunteer battalions*. Charkov: Folio, 2017. ISBN 978-966-03-7969-5.

nachází nyní. Informační válka však ještě tohoto bodu nedosáhla, neboť obě strany se snaží šířením informací, případně desinformací a očerňováním protivníka získat převahu na straně veřejnosti i v mezinárodním prostředí.

Z výše uvedeného vyplývá, že v eskalačních fázích konfliktu byla informační válka za obecnými fázemi konfliktu spíše mírně pozadu, což zatím přetrvává i v deeskalačních fázích, ve kterých se nyní konflikt nachází. Teprve další vývoj ukáže, zda tento trend bude pokračovat a fáze informační války bude o krok pozadu za obecnými fázemi hybridního konfliktu na Ukrajině. Pokud to tak skutečně bude, lze se s určitou pravděpodobností domnívat, že informační válka bude určitou dobu probíhat i po konečném usmíření znepřátelených stran, kdy postupně s určitým časovým zpožděním sama zanikne. Vzhledem k její cílenosti, avšak neletálnosti může naopak situace nasvědčovat i skutečnosti, že aktéři konfliktu budou informační válku (nebo alespoň její určité prvky) využívat i v době míru.

Uvedené tvrzení je v souladu s neorealistickou teorií použitou pro tento článek, kdy aktéři si navzájem ani po usmíření nebudou plně důvěřovat a budou se i nadále snažit posilovat vlastní moc. Využití informační války nebo jejích prvků v tomto případě rovněž vychází z toho, že tento způsob vedení operací není letální, tedy nenechává za sebou viditelné oběti a je velice těžko prokazatelný. Současně tak autor ukazuje, jak informační válka zapadá do širších strategických souvislostí, kdy obě strany využívají její prvky pro dosažení strategických cílů, mezi které patří zcela jednoznačně posílení vlastní moci, omezení vlivu protivníka nebo ovládnutí veřejného mínění obyvatel.

3.3 Příklady informačních operací

Konkrétním případem může být ruské odpojení 9 ukrajinských televizních kanálů na Krymu v době, kdy na něm probíhala ruská operace. Toto vysílání bylo vzápětí nahrazeno vysíláním ruským.²⁸

V případě Ukrajiny lze vidět prvky informační války na obou stranách, zejména v případě vnějších aktérů. Při podrobném pohledu na tyto prvky je vhodné zmínit některé americké vojenské představitele a jejich pohled na uvedenou problematiku. Jako prvního lze zmínit armádního generála C. M. Scaparrottiho (bývalý NATO SACEUR), který vnímá ruské hybridní operace jako operace nižší intenzity, než je válka (toto pojetí odpovídá kvantitativnímu pojetí pojmu válka vycházejícího z určitého počtu obětí za určitý čas). Rovněž charakterizuje ruské operace na kvalitativní úrovni, především založené na použití kybernetických aktivit, užívání desinformačních kampaní, sociálních médií nebo vojenských cvičení v blízkém sousedství ohrožené země.²⁹ Druhý jmenovaný, armádní generál P. Breedlove zase označil hybridní válku na východě Evropy jako kombinaci ruského užití diplomatických, vševojskových i informačních nástrojů k dosažení vlastních cílů na

²⁸ MCCRORY, Duncan. Russian Electronic Warfare, Cyber and Information Operations in Ukraine. The RUSI Journal. 2020, 165 (7), 34-44. ISSN 0307-1847.

²⁹ U.S. DOD. NATO Moves to Combat Russian Hybrid Warfare. <https://www.defense.gov/Explore/News/Article/Article/1649146/nato-moves-to-combat-russian-hybrid-warfare/>, [12.12.2020].

Ukrajíně.³⁰ Oba generálové se tak shodují v kvalitativní definici hybridní války. Na druhé straně stojí Ruská federace, která však rovněž negativně vnímá hybridní hrozby. Jako příklad hybridní, případně informační války vedené Spojenými státy uvádí ruská literatura dlouhodobou podporu tzv. oranžových revolucí v postsovětském prostoru. Údajný hlavní cíl amerického snažení bylo odstavení ruského prezidenta V. Putina od moci během prezidentských voleb v roce 2012. Po údajném americkém neúspěchu v Rusku se snaha Spojených států zaměřila na Ukrajinu, kde údajně od roku 2010 byla viditelná americká snaha o ovládnutí tamního obyvatelstva a snaha získat kompromitující materiál na pro-ruský orientované politiky.³¹

Při užším pohledu na úroveň vedoucí informační válku, lze jasně vidět, že úroveň vedení a řízení informační války je ta nejvyšší, tedy strategická. Tuto domněnku lze potvrdit mimo jiné chováním velmocí bezprostředně po rozpadu Sovětského svazu. Jeho rozpadem došlo k posílení dominance USA, tzv. „unipolárnímu momentu“.³² Tento stav však po krátké době ustal, jednak jako následek finanční krize v roce 2008, ale také vlivem posilující role Ruské federace pod vedením prezidenta V. Putina, případně D. Medveděva. Právě v témže roce ruský prezident D. Medveděv vyhlásil principy ruské zahraniční politiky, mezi kterými jasně deklaroval potřebu multipolárního světa. Současně je třeba zmínit, že prezident V. Putin již v roce 2000 formuloval první koncepci ruské zahraniční politiky, kterou stavěl na strategických cílech, jakými jsou pragmatismus nebo národní zájmy.³³ V. Putin tak navázal na tzv. Primakovovu doktrínu, ve které bývalý ruský ministr zahraničí a následně premiér J. Primakov volal po posílení ruské role v mezinárodních vztazích, zdůrazňoval význam světového multipolarismu a budování vyváženého vztahu k USA.³⁴ Obě bývalé velmoci studené války tak na strategické úrovni usilovaly o vlastní mocenské posílení. Jak je popsáno výše, USA šlo primárně o toto posílení vedoucí k udržení mocenské vedoucí pozice ve světě, zatímco Ruské federaci šlo především o vyrovnání ztráty moci, které způsobil pád Sovětského svazu. Původní kooperativní vztahy se tak postupně proměnily opět v soutěživost, která vyústila vzájemnou konfrontací (jakýsi novodobý model zástupného konfliktu) na Ukrajině.

Právě během převratu na Majdanu došlo k viditelné západní, především americké podpoře tehdejší opozice vůči tehdejšímu prezidentovi V. Janukovyčovi. Důkazem takovéto podpory byla návštěva a veřejné vystoupení amerického senátora J. McCaina a náměstkyně ministra zahraničí USA V. Nuland přímo v ulicích Kyjeva. USA takto využily řadu nástrojů,

30 BATYUK, I., Vladimir. The US Concept and Practice of Hybrid Warfare. *Strategic Analysis*. 2017, 41 (5), 464-477. ISSN 0970-0161.

31 STARIKOV, Nikolaj et al. *Rossiya, Krym, Istoriya*. Moskva: Piter, 2016. ISBN 978-5-496-01363-5.

32 BALABÁN, Miloš et al. *Strategické trendy globálního vývoje*. Liberec: Fakulta sociálních věd UK prostřednictvím nakl. Roman Karpaš – RK, 2012. ISBN 978-80-87100-20-2.

33 DEGTEREV, Denis et al. *Foreign Policies of the CIS States*. London and Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2019. ISBN 978-1-62637-785-1.

34 AMBROSIO, Thomas. Russia's quest for multipolarity: A response to US foreign policy in the post-cold war era. *European Security*. 2007, 10 (1), 45-67. ISSN 0966-2839. Available at: <https://doi.org/10.1080/09662830108407482>

jakými je finanční podpora revolučních sil prostřednictvím fondu USAID³⁵ nebo prezidentem B. Obamou podepsaný „Zákon o podpoře ukrajinské svobody“ (*the Ukraine Freedom Support Act*) k podpoře jedné ze zneprátených stran na Ukrajině. Uvedený zákon byl podepsán v roce 2014 a umožnil poskytnutí letálních zbraní (protitankových zbraní, dělostřelectva vyhledávajících radiolokátorů, dronů, vybavení pro zabezpečení bezpečného velení a komunikace) nebo výcvik příslušníků ukrajinských ozbrojených sil.³⁶ Tyto uvedené prostředky tvoří soubor nástrojů pro dosažení amerických strategických cílů na Ukrajině (nutno doplnit, že tyto cíle jsou v souladu se zájmy současné ukrajinské politické reprezentace). Vlastní operační umění prvků velení a řízení ukrajinských ozbrojených sil tak využívá této podpory, díky které lze vést vlastní bojové operace mnohem efektivněji.

Z druhé strany lze pozorovat současnou ruskou zahraniční politiku. Existuje na ni více pohledů, jedním z nich ji i pohled založený na eurasijském sebepojetí vlastní geopolitiky, podle kterého Ruská federace není součástí Evropy, ani Asie, ale tvoří jakýsi samostatný kulturní celek.³⁷ Jedná se o tzv. insularismus, pomocí kterého lze vysvětlit sebepojetí ruského národa a následně ruskou zahraniční politiku. Nutno dodat, že A. Dugin měl nejsilnější vliv kolem roku 2014, avšak následně jeho pozice velmi oslabil.³⁸ Použití tohoto pohledu tak nepochybně může přispět k další odborné diskuzi na uvedené téma.

Koncept Veřejné diplomacie („*Public Diplomacy*“) představuje americký přístup, podle kterého ruské desinformace a očeřování představují hlavní nebezpečí. Oproti studené válce údajně ruská kampaň přesunula svoji pozornost z amerických spojenců ve východní Evropě na samotné USA.³⁹ Konflikt na Ukrajině jí k tomuto konání dává mnoho možností v rámci vzájemných zhoršujících se vztahů. Koncept „*Public Diplomacy*“ podle samotných amerických představitelů hraje klíčovou roli v komunikaci a šíření údajně pravdivých zpráv do celého světa. Hlavní význam tak vyplývá především z potřeby čelit údajným dezinformacím.⁴⁰ Tyto zprávy při tom nelze považovat za klasické zpravodajství, ale spíše za šíření propagandy. Podle výše uvedené oficiální americké rétoriky jde o obranný prostředek informační války reagující na výše popsané ohrožení. Jeho obranný charakter však lze velice snadno proměnit i na útočný, pokud je třeba. Jde tak opět o další nástroj řízený ze strategické úrovně, který svým dopadem může ovlivnit i operační a následně taktickou úroveň bojiště.

Vedení informační války ze strany USA lze prokázat více skutečností. V první řadě lze připustit skutečnost, že USA o její vedení vůbec usilovaly. Tuto skutečnost lze prokázat

³⁵ HAHN, M., Gordon. *Ukraine Over the Edge: Russia, the West and the „New Cold War“*. Jefferson: McFarland & Company, Inc., Publishers, 2018. ISBN 978-1-4766-6901-4.

³⁶ DEGTEREV, Denis et al. *Foreign Policies of the CIS States*. London and Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2019. ISBN 978-1-62637-785-1.

³⁷ DUGIN, Alexandr. *Osnovy geopolitiky*. Moskva: Arktogea, 1997. ISBN 5-85928-019-X.

³⁸ GALEOTTI, Mark. *Russian political war: Moving beyond the hybrid*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2019. ISBN 978-1-138-33595-0

³⁹ BODUSZYNSKI, Miczyslav et al. *Russian Disinformation and U.S. Public Diplomacy*. USC Center on Public Diplomacy. 1 November 2017. [12.12.2020]. Dostupné z : <https://www.uscpublicdiplomacy.org/blog/russian-disinformation-and-us-public-diplomacy>

⁴⁰ USC Center on Public Diplomacy. 5 June 2017. [06.06.2020]. Dostupné z : <https://uscpublicdiplomacy.org/publication/making-case-us-public-diplomacy>.

ještě dříve, než došlo ke konfliktu na Ukrajině. Již americký ministr obrany D. Rumsfeld volal po zařazení informačních operací do základu schopností budoucích ozbrojených sil. Informační operace měly být v roce 2001 zařazeny mezi jednu ze šesti kritických operačních cílů amerického ministerstva obrany (*Department of Defense*). O dva roky později byly informační operace zahrnuty do Plánu informačních operací z roku 2003 (*the Information Operations Roadmap*). Následně byly vytvořeny vojenské týmy pro podporu informačních operací (*Military Information Support Teams*), které podporovaly vybraná americká velvyslanectví v zemích zapojených do operace Trvalá svoboda (*Enduring Freedom – Trans Sahara*). Americké informační operace cílily na de-legitimizaci teroristických skupin v muslimském světě. Operace zahrnovaly veškeré prostředky ovlivňující nepřátelskou ideologii, společenské hodnoty a zpravodajskou činnost. Jejich cílem byla finální diskreditace teroristů v očích místních obyvatel.⁴¹ V souvislosti s konfliktem na Ukrajině lze vidět americký vliv především v podpoře převratu na Majdanu na přelomu let 2013/2014.⁴² USA svojí podporou revolučním silám, včetně pravicových uskupení, umožnily převzetí moci opozičními silami.

Cílem tohoto článku není hodnotit, kdo zahájil informační válku na Ukrajině a na čí straně je právo. Naopak cílem je nezaujatě analyzovat její vedení ve strategických souvislostech. Proto zde autor uvádí příklady možných projevů vedení informační války oběma stranami (na jedné straně jde o oficiální kyjevskou reprezentaci podporovanou USA, NATO a dalšími západními aktéry a na straně druhé ukrajinskou opozici a separatisty podporované Ruskou federací) což podporuje tezi, podle které v případě vedení války jednou stranou, druhá strana musí adekvátně reagovat, což se nejpravděpodobněji projeví vlastními informačními operacemi. Podle teze, která předpokládá vedení informační války oběma stranami, se jedná o příklad snahy udržet na Ukrajině rovnováhu moci. Jen stěží však lze obhájit nasazení příslušníků vlastních ozbrojených sil a riskování jejich životů v zájmu něčeho tak abstraktního, jako je „rovnováha moci“, byť je pro mezinárodní uspořádání a samotné aktéry mezinárodních vztahů zcela zásadní. Proto mají informační operace za cíl přimět obyvatelstvo k přesvědčení o agresivitě protivníka a o jeho negativních vlastnostech.⁴³

4 ČASTÁ DISKUZE JAKO PRVEK INFORMAČNÍ VÁLKY

Sama diskuze na téma informační války na Ukrajině se často stává její součástí. Jde především o prezentaci názorů, které jsou téměř vždy ve prospěch jedné ze znepřátelených

⁴¹ RYAN, Maria. „Full spectrum dominance“: Donald Rumsfeld, the Department of Defense, and US irregular warfare strategy, 2001-2008. *Small Wars & Insurgencies*. 2014, 25(1), 41-68. ISSN 0959-2318. Available at: <https://doi.org/10.1080/09592318.2014.893600>

⁴² HAHN, M., Gordon. *Ukraine Over the Edge: Russia, the West and the „New Cold War“*. Jefferson (NC): McFarland & Company, Inc., Publishers, 2018, ISBN 978-1-4766-6901-4.

⁴³ MEARSHEIMER, J., John. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York and London: W.W. Norton & Company, Updated Edition, 2014. ISBN 978-0-393-07624-0.

stran. Proto je velice těžké nalézt neutrální pohled a prezentovat akademické závěry názorově neutrálně. Niž je proto uvedeno několik zásadních bodů, které mohou iniciovat akademickou diskuzi na výše popisované téma.

4.1 Diskuze k informační válce

Situace na Ukrajině je často prezentována na Západě takovým způsobem, jakoby informační válku vedly pouze různá separatistická uskupení a Ruská federace. Naopak z druhé strany je informační válka prezentována jako nástroj USA a NATO. Na jedné straně je třeba uznat, že USA se nikde neprezentují jako aktér informační války (USA jsou tak prezentovány pouze v ruských zdrojích). USA sebe samy prezentují jako sílu, která se na Ukrajině, tak jako jinde ve světě snaží zabránit ruské snaze o destabilizaci, podrytí západních demokratických hodnot, kybernetickým útokům, šíření dezinformací, porušování lidských práv nebo podpoře režimů, jako je syrský režim prezidenta B. Assada, případně potlačování opozice na domácí půdě.⁴⁴ Fakticky se tak USA však pouštějí do konfliktu (který nemusí nutně vyústit v konvenční bojové operace) s Ruskou federací. Právě z aplikace teorie neorealismu na chování obou vnějších aktérů (Spojených států i Ruské federace) tak vyplývá, že jim jde primárně o prosazení vlastní moci ve světě na úkor soupeřící mocnosti, což vyplývá ze strachu z možného upevnění moci soupeře, ke které částečně dochází právě v prostoru Ukrajiny, Sýrie, případně v kybernetickém prostoru. Nutno dodat, že jiné teorie mohou na stejnou problematiku hledět odlišně, tudíž zejména liberální teorie mohou spatřovat důvody chování vnějších aktérů konfliktu v něčem jiném, proto je zde prostor pro diskuzi nejen mezi příznivci USA a Ruské federace, ale právě pro akademickou diskuzi mezi příznivci jednotlivých teoretických směrů.

Tezi o vzájemném působení dvou aktérů proti sobě však v rámci informační války potvrzuje i dílo C. von Clausewitze, který se zabýval informacemi ze strany příjemce. Pokládal důraz na potřebu kvalitních, relevantních a ověřených informací, na jejichž základě lze úspěšně vést boj. Von Clausewitz věděl velice dobře, že část obdržených informací může být falešná a část jich je při nejmenším pochybná. Zdůrazňoval smysl uvědomění si určité pravděpodobnosti a potřebu obezřetnosti při aplikaci získaných informací v bojových operacích. Současně zmiňoval potřebu věřit jen těm informacím, které jsou přesné.⁴⁵ Jeho slova tak potvrzují, že každá strana musí pro vedení boje klást důraz na potřebu disponovat pravdivými a relevantními informacemi o protivníkovi, zatímco v zájmu druhé strany je zamezit svému protivníkovi těmito informacemi disponovat. Propaganda, šíření dezinformací a očeňování protivníka tak představuje v praxi další důležitý nástroj pro prosazování vlastní strategie. Z toho vyplývá důvod vedení informační války, v zájmu informační podpory vlastních konvenčních bojových operací.

⁴⁴ U.S. DEPARTMENT OF STATE. Russia Fact Sheet. 20 January 2021. [09.09.2021]. Dostupné z : <https://www.state.gov/russia-fact-sheet/>

⁴⁵ CLAUSEWITZ, Carl von. *On War*. Kindle Edition. Translated from the original German by COL J. J. Graham. Jazybee Verlag, 2018. ISBN 3849676056.

Dostupnost relevantních informací tak představuje v každém konfliktu zásadní problém, se kterým přímo souvisí zpravodajská činnost. Tím se v rámci diskuze lze vrátit k tématu získávání, ověřování a analýze informací a současně k již zmíněné tvorbě a šíření dezinformací. Všechny tyto zmíněné prvky představují prvky informační války. Právě předmět pravdivosti informací a jejich zdrojů představuje často předmět diskuzí v kruzích odborné veřejnosti, případně v akademické obci, stejně jako předmět diskuze dotčených činitelů bezpečnostních složek státu, kteří jsou zodpovědní za získání, ověření a předání těchto zpracovaných informací oprávněným příjemcům, kteří by na jejich základě měli provést klíčová rozhodnutí, často strategického významu.

4.2 Dílčí prvky akademické diskuze

Dalšími prvky předloženého článku, které mohou iniciovat akademickou diskuzi, mohou být výše uvedené definice jednotlivých pojmů (hybridní válka, informační válka nebo propaganda). Tyto pojmy nemají obecně uznávanou definici, a proto je autor definuje sám pro potřeby vlastního článku. Stejně tak může akademickou diskuzi iniciovat autorovo dělení konfliktu do jednotlivých fází, případně použití konceptu insularismu.

Předložený článek se na základě své analytické části snaží nezávisle hledět na diskuzi vedenou oběma zneprátenými stranami, které vnímají vedení informační války druhou stranou, zatímco vlastní vedení informační války v podstatě odmítají. Obě strany však definují chování druhé strany jako hrozbu a stanovují si způsoby obrany, která je svým způsobem založena na vlastním útoku (např. šíření vlastních informačních kampaní nebo fyzické zamezení šíření propagandy nepřítele). Jako příklad lze zmínit ukrajinský zákaz vysílání ruským televizním stanicím⁴⁶ nebo přerušování ukrajinského vysílání na Krymu. Z toho vyplývá skutečnost, že obě strany vedou proti sobě informační válku. Konfliktní chování vnějších aktérů (Spojených států a Ruské federace) lze označit za strategickou konfrontaci, která má zásadní vliv na světovou bezpečnost a stabilitu.

ZÁVĚR

Válka na Ukrajině představuje novodobý zástupný konflikt mezi bývalými mocnostmi studené války, které dnes představují vnější aktéry angažující se v konfliktu na Ukrajině. Jejich antagonistické zájmy se projevují podporou vybrané strany, představující vnitřní aktéry konfliktu.

Autor zde na základě uvedené analýzy odpovídá na hlavní výzkumnou otázku: „Jak informační válka zapadá do kontextu probíhajícího konfliktu v rámci použité strategie?“. Jeho odpovědí je závěr, podle kterého informační válka zapadá do kontextu dotčenými

⁴⁶ DEGTEREV, Denis et al. *Foreign Policies of the CIS States*. London and Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2019. ISBN 978-1-62637-785-1.

aktéry zvolené strategie jednak jako účinný obranný nástroj vůči nepřátelské propagandě a současně jako útočný nástroj k podpoře vlastního vnitřního aktéra. V širších souvislostech lze informační válku vidět i jako nástroj, prosazující vlastní strategické zájmy na „ukrajinském bojišti“. Autor zde rovněž odpovídá i na vedlejší výzkumnou otázku: „Jaký je vztah informační války jako strategického nástroje k operačnímu umění aplikovanému v daném konfliktu?“. Jako odpověď uvádí, že informační válka jako nástroj strategické úrovně podporuje úroveň operačního velení a následně i taktickou úroveň vedení operací. Informační operace tak působí přímo vedle bojových operací nebo operací speciálních jednotek s cílem je podpořit.

Důležitým závěrem je rovněž uvedení fáze informační války, tedy jejího vývoje v kontextu probíhajícího konfliktu. Autor došel k závěru, že nikým oficiálně nevyhlášená informační válka je od samého počátku o krok v závěsu za obecnou fází konfliktu jako takového. Na základě tohoto hodnocení lze předpokládat, že i po budoucím urovnání konfliktu a usmíření zneprátelených stran bude informační válka ještě nějakou dobu (konkrétní časový údaj v současnosti nelze predikovat) probíhat. Tento závěr je v souladu s použitou neorealisticou teorií a současně poukazuje na strategický rámec, v němž je informační válka vedena a strategické cíle, kterých chtějí obě strany, včetně vnějších aktérů dosáhnout.

Jak vyplývá z uvedeného textu, informační válka na Ukrajině je vedena vnějšími aktéry konfliktu ze strategické úrovně, z čehož vyplývá zodpovědnost nejvyššího vedení vnějších aktérů za její vedení. Znamená to zasahování nejvyšších představitelů těchto aktérů (např. V. Putina za Ruskou federaci nebo J. McCaina a V. Nuland za USA) do konfliktu na Ukrajině. Tito vnější aktéři tak podporují své tamní spojence (Ruská federace separatisty a tzv. nezávislé republiky a USA oficiální vládu v Kyjevu). V souladu s použitou neorealisticou teorií lze identifikovat hlavní cíl jejich pomoci spojencům na Ukrajině především ve snaze posílit svůj vlastní vliv v postižené zemi a upevnění vlastní moci na mezinárodní scéně.

Autor rovněž na základě provedené analýzy potvrzuje svoji výchozí tezi, podle které je informační válka na Ukrajině vedena oběma vnějšími aktéry (Ruskou federací i USA). Vnitřní aktéři na operační úrovni plánování operací tak mohou počítat s podpůrnými informačními (psychologickými) operacemi vedenými jejich vnějšími spojenci, které podporují jimi nasazené síly a prostředky na domácím bojišti.

Autor: *Mjr. Mgr. Jan Měříčka, narozen 1984. Je absolventem Metropolitní univerzity Praha, kde vystudoval Mezinárodní vztahy a evropská studia. V současnosti je doktorandským studentem Fakulty biomedicínského inženýrství ČVUT, kde studuje ochranu obyvatel. Externě působí v Centru pro bezpečnostní studia Metropolitní univerzity Praha. Ve svém výzkumu se věnuje především bezpečnosti a oblasti postsovětského prostoru, kde se zaměřuje především na konflikt na Ukrajině. Autor je příslušníkem AČR.*

Jak citovat: MĚŘIČKA, Jan. Informační válka na Ukrajině jako prvek vojenské strategie. *Vojenské rozhledy*. 2022, 31 (1), 021-037. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz.